

Universitätsbibliothek Paderborn

Cornelii Iansenii Episcopi Iprensis Avgvstinvs

In Qvo Genuina sententia profundissimi Doctoris de Auxilio gratiæ medicinalis Christi Salvatoris, & de prædestinatione hominum & Angelorum proponitur, ac dilucidè ostenditur

Jansenius, Cornelius

Lovanii, 1640

12. Libertas arbitrij, quo sensu tribuenda, & neganda peccatoribus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13704

CAPVT XII.

Libertas arbitrij quo sensu tribuenda, & neganda peccatoribus.

Sed quamvis Augustinus crebro libertatem arbitrij malos habere, & arbitrium ad peccandum liberum esse fateatur, ac definitiones quas de libertate tradidit, hoc ipsum sine ulla dubitatione conuincant, non raro tamen idem Augustinus nullam omnino libertatem arbitrij, nisi in boni dilectione, atque in operibus bonis ex ea profluentibus, videtur agnoscere: *Ad male agendum habes sine adiutorio Dei liberam voluntatem. Quamquam non est illa libera. A quo enim quis deus est, huic & seruus additus est. Et omnis qui facit peccatum seruus est peccati. Et, si vos filius liberaverit, tunc vere liberi eritis.* Et in libro de Spiritu & littera: *Nec attendunt in ipso nomine liberi arbitrij libertatem sonare. Vbi autem Spiritus Domini, ibi libertas. Si ergo serui sunt peccati, quid se iactant de libero arbitrio? A quo enim quis deus est, huic & seruus additus est. Quali dicat, ubi non est Spiritus Domini, non est libertas arbitrij, sed seruitus. Ex qua vena fluunt innumera ejus testimonia quibus soli diuinae gratiae, charitati ac dilectioni iustitiae tribuit libertatem voluntatis; ut, eae qua tanto se liberior, quanto diuinae gratiae misericordiaeque subiectior: quemadmodum fufe supra declarauimus.*

Ex his atque huiusmodi Augustini locis quosdam Scriptores collegisse video, nullam ex Augustini mente esse arbitrij libertatem, nisi per quam adhereretur Deo. Quam sententiam suam quomodo tueantur, ipsi viderint. Hoc tamen exploratissimum est, doctrinae Augustini directae & ex pluribus capitibus esse contrarium. Quod ex ijs quae toto hoc discursu de libero arbitrio tam prolixè diximus ita manifestum est, ut superfluum sit ijs qui tantillum ingenio pollent, repetendo velle declarare. Nam ut nihil dicam de tot testimonijs, in quibus expressis verbis libertatem arbitrij veri nominis peccatoribus tribuit, Et illud indifferenter se posse huc illuc flectere ad bonum & malum; de quibus infra adhuc dicendum erit, ipsa ratio liberi, quam tanto molimine Augustinus tradit, hoc conuincit inuisissimè. Liberum enim vocat quod est in nostra potestate: & in nostra potestate id quod facimus quando volumus: quod in peccatis citra omnem tergiversationem perspicue verum esse, nemo Catholicus diffiteri potest. Ex quorum definitionum veritate ex professo Augustinus docet, & manifestum esse docet, & aduersus Philosophos constantissime defendit, voluntates nostras non solum quibus recte, sed etiam quibus perperam viuunt non esse sub necessitate positas, sed liberas, & à libero arbitrio proficisci. Qua de re supra satis multa generatim disputata sunt.

Sed hoc est quod viros eruditos videtur

afcellisse, quod liberum in Augustini doctrina subinde magis actum respicit, qui libere fieri dicitur, quasi terminus ad quem libertatis; subinde vero solum vel maximè terminum à quo arbitrium dicitur liberum. Respectu actus liberi, tam est arbitrium liberum respectu actus mali, cum illum delectabiliter facit, quam boni; & utrisque univocè, ut cum Philosophis loquar, & nomen & ratio libertatis conuenit. Vterque enim & bonus & malus, est in potestate voluntatis, eumque facit cum vult, & quidem magis malum quam bonum, quando quidem ad malum agendum liberam habeat voluntatem etiam sine adiutorio Dei: Ad bonum autem non nisi diuinitus liberetur & adiuuetur. Nec enim aliud est liberum Augustino, prout nude actum respicit, quatenus à potentia voluntatis fiat, quam id quod ita est in nostra potestate, ut illud faciamus quando volumus.

Sed voluntas quibusdam impedimentis volendi obnoxia esse potest, quibus velut vinculis & conpedibus potestas ejus quocumque modo ligetur, ut in actum bonum exire, hoc est, velle, vel id quod iam vult implere non possit. Vnde à vinculis illis per quae diabolus captivum arbitrium tenet, tanquam termino à quo, expediri debet, ut velit, aut ut impieat id quod vult. Hinc ergo fit, ut libertas quatenus immunitatem ab istis, volendi impedimentis & quasi vinculis sonat respectum quendam quasi ad terminum à quo arbitrium liberetur connotet, sicut initio tractatus huius declaratum est. Quod quoad non fit, manet arbitrium seruum, captivum & alterius dominationi subiectum, quae ratione respectus illius repugnant arbitrio. Quo enim magis ab illa captiuitate & seruitute, & consequenter ab alterius dominatione liberatur, eo fit magis magisque liberum, usque adeo ut cum in eam incidere non potest amplius, tunc sit libertimum. Hoc volendi impedimentum Apostolus peccatum vocat, hoc Augustinus vero interpretes Apostoli concupiscentiam; quae non est aliud quam desiderium fruendi quacumque creatura. Liberatio igitur à dominatione peccati seu concupiscentiae, hoc est, ab amore cuiuscumque creaturae, arbitrium vere liberum facit: quia cuius amore voluntas devincta, eadem & serua detinetur. Ex quo fit ut voluntas ab isto amore creaturarum tanquam delectabili visco, quo sub ea veluti dominante captiua tenebatur, expedita, non solum libera à creaturis fiat, sed etiam earum sub Deo, hoc est, sub aeterna veritate domina, ut eis non fruendo subijciatur, sed utendo superferatur, non uti libitum est, sed sicut aeternae veritati seu Deo placitum fuerit: Non enim vera libertas ab iplo veniens praescripto libera esse debet.

Hae

Lib. de Civitate d. 10. & lib. de lib. arbit. cap. 3. & ad Rom. Ma. ubi dicitur se- pliat.

Hæc breuiter indicauit Augustinus in libro de vera Religione: Quæ delectat libertas; ab amore mirabilium verum liber esse appetat: ecce libertatem terminum à quo: Et quem regnare, id est, Dominum esse delectat, uni omnium regnatori Deo subditus habeat plus eum diligendo quam seipsum; & consequenter quam aliam quamcumque creaturam. En terminum ad quem qui excusso seruitutis earum iugo sequitur. Vnde paulo ante dixerat: Rationalis anima si Creatori suo seruiat, à quo facta est; per quem facta est; & ad quem facta est, cuncta ei cetera seruiat. Et ratiolum: Quem si subditus (homo) imitaretur, per eum haberet subdita cetera. Non enim à creaturam & sui ipsius iugo expedita; sine omni dominio; sicut nec sine omni amore esse debet. Nam sicut amor temporalium sine amore rerum æternarum ex animo pelli nequit; ita nec iugum creaturæ sine iugo Dei: Solue te hinc, inquit Augustinus, sed alliga tibi, periculosum est tibi in his tentationibus sine vinculo remanere. Et alibi: Captiui ergo (à Deo) quia capti & capti quia subigat; sub leue illud iugum misit; liberari à peccato, cuius serui erant, & subditus (id est Dei) serui facti, cuius liberi erant. Et quia creatura rationali naturaliter ita instituta est; ut non debeat seruire creaturæ, sed Creatori, tanquam naturali & vero Domino suo, hinc fit quod illa seruitus, quod arctior eò liberior sit: Filius est ancille, inquit Augustinus, secundum quod omnis creatura subdita Creatori est, & verissimo Domino verissimum debet famulatum, quem cum exhibet libertatem, hanc accipiens à Domino gratiam ut ei non necessitate, sed voluntate deserviat. Ergo isto sensu est ierusalem caelestis, quæ sursum est mater omnium nostrum libera. Et libera quidem à peccato, sed ancilla iustitiæ. Si libera, seruitutem illam exhibendò, ergo quod arctior ista seruitus, eò liberior, quia vi charitatis à peccato libertatis liberatione. Eò quippe longius animus à peccato seu concupiscentia dominante recedit & consequenter à creaturis liberior fit, eis ad nutum sub Deo stare nante dominatur. Nam huiusmodi augmentum libertatis & diminutio seruitutis, ut supra latius exposuimus, semper respectum ad peccatum seu concupiscentiam rerum creaturarum velut terminum à quo liberamur, involuit.

Porro sicut umbra corpus, & vitium virtutem, & peccatum virtutis actum imitatur, ita & libertas à iustitia seu Deo, libertatem à peccato. Nam & illa præter actum positivum quem respicit quatenus eum in potestate habet, etiam connotat respectum à iustitia tanquam terminum à quo liberum sit arbitrium ne impediatur actum ejus; veruntamen illa non est vera liberatio, sed captivitas, tyrannis & seruitus sub amore creaturæ, quo fit dissimilis Creatori. Libertas enim cum termino à quo comparata, immunitatem significat, non à quolibet, sed à malo, à tyrannide veraque seruitute rationalis creaturæ, cui dominium quoddam potentissimum supra blanditias timoreque creaturarum adjunctum est. Quæ de re placere sanctus Dionysius naturam dominationum caelestium explicans: Sanctarum

dominationum nomen declarare arbitror excitationem: De caelestibus quandem ad supera, à seruitute. omnique terrestri huiusmodi. Submissione liberam qua nulli tyrannice dissimilitudini nullo prorsus modo seipsum nisi libero dignum est, subiecit, ut quæ dominatio sit nullis blanditijs cedens: omnemque seruitutem dominationis esse quietem superat, & omni submissioni pertinaciter obstitit, & ab omni dissimilitudine exempta est, & vera dominationis ac dominantis principatus semper cupiditate tenetur. Et ad veram ratamque illius similitudinem tum se, tum ea, quæ ipsam loquuntur, quantum licet probe fingit ac format; & ad nihil eorum quæ temere videntur & approbantur, sed ad id quod proprio est conversa est, & semper divinæ similitudine dominationis auctore, quantum potest participat. Describit enim veram libertatem sub earatione qua terminum à quo, creaturæ blanditias, & amorem veluti veram à Deo dissimilitudinem, & seruitutem diminutionis effectricem respicit ac respuit. Vnde & Augustinus alibi dicit, se fuisse longè à Deo in regione dissimilitudinis: & iniquos aptos esse creaturis inferioribus, quanto dissimilioris sunt tibi: aptos à superioribus, quanto similiores sunt tibi. Ab illo malo tyrannice dissimilitudinis, seruitutis, terrenæ submissiois, carnalis concupiscentiæ, & uno verbo peccati, ut Apostolus loquitur, libertas eximit. Ex qua nobili & anonomastica libertatis significatione fit ut etiam vulgo trāstata significatione, sicut Augustinus dicit, Quicumque liberatur, intelligatur periculum evadere, molestijs carere. Sicut ergo corruptio rei positivæ destructionem sonat, Naest enim corruptio & nisi bonum minueres non noceret; abusive vero privationis aut negationis (non enim ignorantiam, sed scientiam corrumpi dicimus) ita libertas respectu terminum à quo proprie libertatem à seruitute naturæ rationalis inimicæ sonat, non à seruitute veri Domini. Quod & in libertate civili pari modo locum habet. Nemo enim servus dicitur, qui vero Domino suo in patria sua amore servit; quo enim arctius ei servit & liberalius, eo liberior est; sed qui tyranno, à quo in seruitutem abruptus est subigatur & servit.

Hinc igitur patet ratio, cur liberum arbitrium, quatenus nudè actum respicit quem habeat in sua potestate ut eum faciat si velit, verè & proprie liberum ex Augustini definitione, dici debeat, & verè sit; & tamen passim in omnibus scriptis suis Augustinus ita de libertate loquatur, quasi arbitrium peccatorum nulla ratione sit liberum. Tunc enim libertatem, non ad actum, sed ad terminum à quo comparat; qua ratione arbitrium concupiscentijs carnalibus subigatum, non tam liberum quam servum, verè videlicet, tyrannicæ & inimicæ naturæ rationali seruitute, dicendum est: & non nisi umbraticæ quadam verè libertatis effigie liberum quatenus etiam tunc à suavissimo salu perisimoque iustitiæ iugo liberatur, ut eum quadam delectatione quasi liberaliter peccato serviat: Quisquis quæso potest, inquit, servus additæ esse libertati, nisi quando eum peccare delectat; Liberaliter enim servit

quis sui Domini voluntatem liberat facit. ac per hoc peccatum liber. qui peccati servus est.

Hinc igitur vere & adumbrata libertatis differentiam & imitationem, quæ ex termini à quo fit liberum, & delectationis per quam fit liberum, quadam deficiente similitudine petuntur, Augustinus ut exprimeret, illis nominibus in differenda vera libertate uti solet, quæ maximam eius prærogativam tenent. Nunc enim vocat eam veram libertatem, & arbitrium peccati esse, vere liberum: Ipsa est vera libertas propter recte facti libertatem. Et alibi rationem quam dedimus simul indicans, quia à malis eripit: Vera libertas nos ab angustia, & moris & diaboli dominatu (qui per peccati concupiscentiam arbitrio dominatur) liberat facit. Quam vocem veræ libertatis sexcenties inscriptis eius frequentat, ex Christi Domini verbis hausit: Si vos filius liberaverit, tunc vere liberi eritis. Nam ut sanctissimus Doctor ait, per gratiam Christi, arbitrium fit vere liberum dum à cordatum concupiscentiarum dominatione liberatur. Subinde veram & sanam libertatem nuncupat. Ipsa est vera & sana libertas, ut opus bonum facit non timore (scilicet rei temporalis quæ diligitur amittenda) sed amore. Quandoque salubrem libertatem: Nec ideo tamen potest captiva voluntas nisi Dei gratia respirare in salutem libertatem. Et rursum: Non aliud intelligitur arbitrium laudabiliter liberum, nisi quod fuerit Dei gratia liberatum. Alias summam libertatem: Deo uni summa libertate servitur. Aliquando hanc veram, sanam, salubrem, laudabilem libertatem à peccati dominantis malo, absolute & antonomastice libertatem appellat: Voluntas humana non libertate consequitur gratiam, sed gratia potius libertatem. Libertatem vero à iustitia quæ est libertas in malo, ne quidem libertatis nomine dignam censet: Libertas sine gratia non est libertas, sed contumacia. Et in alio loco: Nec attendens in ipso nomine liberi arbitrij atque libertatem sonare. Vbi autem Spiritus Domini, ibi libertas. Si ergo servi sunt peccati, quid se iactant de libero arbitrio? Omnia ista elogia libertatis à peccato, & probra libertatis à iustitia, quam servilem libertatem appellare solet, sicut servitutem Dei liberam servitutem, respiciunt utramque libertatem pure & nude respectu termini à quo. In

qua consideratione libertas ad malum seu à iustitia, ita ferè à vera libertate arbitrij à peccato deficit, & eam fugitivâ quadam similitudine, sicut vitia virtutem ipsamque; Deum defectivâ quadam & umbraticâ specie emulantur. Nam & superbia verâ virtutem, ac ipsius Deicelsitudinem imitatur, & stultitia innocentiam & simplicitatem, & ignavia quietem, & effusio liberalitatem eius: Perverse enim, inquit Augustinus, te imitantur omnes qui longe se à te faciunt. Sed hoc non offit, quo minus aliâ ponderatione quæ nudum actum respicit, arbitrium etiam in malo sit vere liberum, ea libertate qua generatim bene vel perperâ vivitur, quatenus actum sive bonum sive malum habet in sua potestate; sicut ille vitiorum defectus à virtutis perfectione quam affectat, nihil obstat quo minus virtus & vitium secundum qualitates ponderata, communem veri habitus rationem, itemque peccatum & actus bonus, veri actus liberi naturam induant. Quapropter Augustinamque considerationem simul jungens, præclarissimè voluntatem & liberam respectu peccati vocat, quatenus actum peccati perpetrare potest si voluerit, & simul non liberam, quia peccati ancilla est: Agis quidem illo non adjuvante liber à voluntate, sed male. Ad hoc idonea est voluntas tua quæ vocatur libera, & male agendo fit damnabilis ancilla. Audis liberâ ad agendum male, & tamen non liberam fieri, quia peccati ancillam. Et iterum clarius: Cum dico tibi sine adiutorio Dei nihil agis, nihil boni dico. Nam ad malum agendum habes sine adiutorio Dei liberam voluntatem. Audin perspicue voluntatem liberam ad male agendum statui. Iam audi, qua ratione terminum à quo respiciendo non libera: Quamquam non est illa libera. A quo enim quis devotus est, hinc & servus additus est: & Omnis qui facit peccatum, servus est peccati; & Si vos filius liberaverit tunc vere liberi eritis. Hæc paulo uberius explicanda esse iudicavi, ne quis forte non satis expensâ doctrinâ sancti Augustini, ex ea colligi putet, nullam in peccatoribus esse veri nominis libertatem, à qua liberum arbitrium appellatum est: quamvis alio sensu phrasis ista sit in scriptis eius & antiquorum omnium, & Ecclesiæ Catholice precibus & monumentis, ipsisque sacris litteris frequentissima.

Lib. 7. de Civitate. 18
Lib. 8. de Civitate. 3.
Lib. 8. de Civitate. 5.
Lib. 8. de Civitate. 8.
Lib. 8. de Civitate. 106.
Lib. 8. de Civitate. 30.

Confessio. 11.
Serm. 13. de verb. Ap. 11.
112.
114.
115.
116.
117.

CAPVT XIII.

Quomodo se libertas arbitrij habeat ad libertatem seu indifferentiam contrarietatis, & contradictionis.

QUID de libertate, seu potius indifferentia contrarietatis dicendum sit, abundè ex dictis liquet. Ostendimus enim adesse & abesse posse sine ullo libertatis præiudicio. Affuit Angelis & Adamo in Innocentiæ statu perfectissimè, nobis post peccatum imperfectius: Abest penitus ab inferis & superis illæsa in utrisque permittente arbitrij libertate, in illis ad malum

in his ad bonum. Indifferentia quippe ad utrumlibet; testimonium quidem libertatis est, quia sine liberi arbitrij usu neutrum exerceri potest, non tamen ad libertatem ullo modo necessaria. Oritur enim non ex natura, neque ex robore libertatis, sed ex infirmitate eius qua fit ut animus imbecillè, solubiliter, & inconstanter dilectis rebus adhareat, ita ut ab una quam velut ultimum finem diligit; in alteram,